

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Band: 8 (1893)

Artikel: Prova dialectica dall' Engiadina bassa : Wilhelm Tell da Friedrich von Schiller
Autor: J. U. K.
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-179800>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

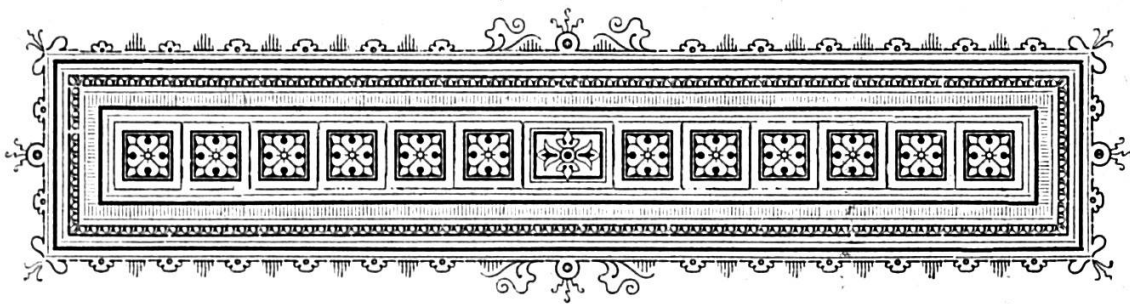
L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

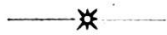
The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 13.10.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Prova dialectica dall' Engiadina bassa.

Wilhelm Tell

da

— ⌘ Friedrich von Schiller. ⌘ —

II. Scena.

Pfeiffer.

Schi schi, Sig^r Guernier, sco fugia s' he dit
Be na as sottametter all' Austria,
Scha mà evitar que pudais. S' dostai
Sco nel passà — e cha Dieu s' protegia
E mantegna vossas veglias libertads!

Stauffacher.

Stat amo 'n pa — fin vain ma massèra;
A Schwiz eschat *meis* jast, eu *vos* a Luzern.

Pfeiffer.

S' ingrazch! Sto ir amo hoz à Gersau.
— *Perquant* eir mà cha da patir vo vaivat

Da vos maglins e prepotents chaschlans, —
Portai que cun pazenzcha. S' po bod müdar;
L' imperi po survgnir ün *nouv* regent.
Mo sch' üna jada *sot* all' Austria gnivat,
Schi resterat adüna Austriaes!

(El parta. Stauffacher as schainta stin ün banc suot ün bösch. Intant vain Gertrud.)

Gertrud.

'Sche serius, mis char ami! O Werner,
Eu bod nu 't cognosch' plü! Da plüs dis nan
Fingia observ eu clèr jo da ta fatscha
Ch' ün „nù sè che“ at squitscha nel intern,
Teis cour es plain da schiürs pissers sopats. —
Confida quels a mai! Sco tia donna
Da quels eir eu pretend e vögl ma part.
— Che pò teis cour 'sche zond serar, o dim?
Benedid' es tia lavur — e tot
Reuschescha e bain prosperescha
Che t' va per mans! Las chaistas sun plainas
E plain il tablà, — e la muaglia,
Grossa e mauüda, glischa e bella,
Frischa e vispa jo d' alp es tuornada
— E quà ta chasa para ün palazzi.
Da nouv fatta sü — cun bel linam,
Tot bain reparti, simetricamaing,
Cun fneistras chi gliüshan sco bels cristals!
L' es eir ornada cun bellas insaignas
E sabis proverbis, cha 'l viandan,
S' ferman lea et admira il senn!

Stauffacher.

Bain construida es la chasa — schi!
Mo ah! la fondamainta scroscha!

Gertrud.

O dim Guernier, co incelet tü quai.

Stauffacher.

Sco hoz sezzeiv' eu jo avant alch dis
Daspèr quist bösch e contemplaiva
Cun plaschair la lavur fatta. Qua vain

Da Küssnacht nan, direct da seis chasté
Il castellan cun tots seis cavalliers
A sella. El s' ferma qua e guarda
Sco stupefat sü pella chasa; eu spert
Stun sü e 'l vegn cun tot respet incunter,
Sco tocca, perchè el represchainta
L' autorità imperiala quia,
„Da chi es quista chasa“ domand' el
Maglinamaing, perchè el bain saveiva quai.
Eu, spert resolt, sün que al respondet:
„Da meis patrun, Signur, dal imperader,
E vos e meis livell!“ Mo el replicha:
„Eu sun regent imperial in quist pajais,
E nù vögl cha 'l paur fabricha chasas
A seis plaschair, e viva quà tot liber,
Sco scha *el* in quel füss il patrun!
Guardarà bainbod da metter fin a quai!“
Quaist dschond s' mettet el in galop e via!
Mo eu stet quà — suspais e consternà
Stüditiond süls plets da quel sfatschà!

Gertrud.

Meis char Guernier! Voust tü sentir ün pled
Sincèr da ti 'amida? Eu sun 'na figlia
Dal vegl Iberg, hom d' experienza,
Noautras sours, cur nellas lungas sairas
Ils vschins pro 'l bap as raduneivan, e
Quà, leond las veglias pergiaminas, —
Steivan, filond attentas e tagleivan;
E qua udit eu blers prudaints, bels plets,
Che ch' il sabi pensa e 'l bun desidra;
E que he eir 'mo tot bain adimaint.
Uschè, schi taigla bain sün que ch' eu 't 'di,
Perche dalöngnan vez che chi 't contuorbla.
Il chaschlan t' ha *sü*, voul ta ruina,
Perche tü l' esch impedimaint, cha 'l Svizzer
Sot all' Austria nu s' voul metter, ma ferm
E schlass, sco d' vegl, as tegna al imperi.
Non esa uschè, Guernier?
Dim, sch' eu limaint!

Stauffacher.

Quai es da lander l'astio da Gessler!

Gertrud.

El t'inviglia perche tü — hom liber,
Vivest felice sün ti'aigna terra.
— El non ha ingüna! Quista chasa
Es ün feudo del imperi, quella poust
Mossar'sche bain sco mossa ils pajais
Da seis possess il prinz' imperial!
Tü esch hom liber, — *ad ingün suget*;
El es ün figl minur be da sa chasa,
Nu possed' auter ca sul sa chappa.
Perquai scuvesch' el mincha galanthom
Chi sü'l siou in pasch viva felice.
— *Cun tai da la far oura* — dalöngnau
Ha'l jürà. Amo est intact! Voust spettar
Fin ch' el s'avrà sfogà — quel malprivà?
L' hom scort vain à l'avant!

Stauffacher.

Che esa da far?

Gertrud.

Schi sainta meis cussaigl! Tü sast cha qui
A Svizz tot s'plondscha dell'avarizch' et
Ingurdia del chaschlan. E sgür cha
Eir in Uri et Unterwalden s' esa
Sazi del juf e greiva tirania,
Perche sco Gessler quia, usche tratta
Dall' autra vart del lai il Landenberg.
Nu riva barcha quia, chi nu portess
La nova da novas violenzas,
Comissas dals chaschlans. Usche bain *ura*
Füssa, cha alchüns da vo, ils prüms, als quals
La patria va a cour e'l bain del pövel
Tressat cussaigl, co s'liberar del juf!
Usche crai eu, cha Dieu nu s'banduness
E füss cun vo in vossa jüsta causa. —

Non ast ingüns amis da quellas varts,
Als quals avrind teis cour t' pousch confidar?

Stauffacher.

Homens valents cugnosch eu blers in Uri,
Sco eir plüs nöbels, d' influenza,
Chi 'm sun amis da plaina confidenza.

(sta in pè.)

Donna! che orcan d' impissamaints privlus
Am sdaisdast sü! Tü 'm volvas oura meis
Intern e 'm mossas quel a clèra gliüm!“
Que ch' eu nemain pensar daschieiva,
Quai 'm disch tü cler, sainz' esitar! — Mo ast
Lur' eir bain ponderà — *che* tü 'm cussagliast!
Tü *clamasch* in nossas vals paschavlas
Las furias schnuavlas della guerra!
Co 'ns pudaina *no*, ün debel pövel
Da pasturs *metter cunter* all' Austria?
Be 'na schiüsa tscherchan els per rumper aint
In nos pajais cun lur cohortas, e
Qua regnar sfrenadamaing cul dret del puoign,
E sot l' aspet da merità chasti
Schiarpar nos documaints d' independenza.

Gertrud.

Vo eschat *eir* homens, — savaiyat dovrar
Vossas sgürs — ed al valerus jüda Dieu!

Stauffacher.

Oh donna! Terribla es la guerra!
'La nu spargna ni la scossa ni 'l pastur!

Gertrud.

Suportar as sto que cha Dieu trametta;
Injüstia ün nöbel cour nu sofrà.

Stauffacher.

Quista chasa da nouv fabrichada e
Chi tant at diletta, guai! la guerra
Tremenda — metta eir *quella* in schendra!

Gertrud.

Sentiss eu meis cour al terrester rantà,
Schi da propi man dess svesc fö la chà!

Stauffacher.

Tü 't fidas all' umanità! Nianca
L' infant in chüna nu spargna la guerra!

Gertrud.

L' innocenza ha in Cèl ün protectur!
Guard' inavant Guernier, e na inavo!

Stauffacher.

No homens valorusamaing combattoud
Pudain morir, ma che sarà lura *vossa* sort?

Gertrud.

L' ultim refugi ha eir il plü debel.
Un saut da quista punt e *libra* sum.

Stauffacher.

(s' bütta in bratsch.)

Chi *simil* cour po strendscher a seis pet,
Quel da bun anim batter s' pò per chas'
E fluèr — nu temma armad' ingüna!
-- Ad Uri vegn eu uoss' immediat,
Là sta meis vegl ami, Sar Walther Fürst,
Il qual sur da nos temps pensa sco mai;
Eir chat eu là il nöbel banderal,
Don Attinghaus; — cumbain d' auta nöblia,
Ama el il pövel e predscha ils vegls
Custüms. Cun quels vegn a cussaigl, per co' us
Dostar valentamaing dals inimis. —
— Sta à Dieu! Et intant ch' eu sun davent
Redscha *tü* la chasa cun prudenza.
Dà al pover, chi batta porta, richa
Almousna, e nu smanchar neir brich il muonch,
Chi roua almousna per sa claustra;

La chasa da Stauffacher non as soppa.
'La sta süsom in strada, ür tet privà
Per mincha viandan chi qua s' volv' aint.

Tell.

(a Baumgarten)

Da mai nu vaivat uossa plü da bsögn,
In lessa chasa s' volvai aint; la sta
Stauffacher, ün bap dels povers e manglus.
— Mo mèra! El es qua svesse — gni eun mai!

J. U. K.

